

Regionala särskilda sjukvårdsledningen, RSSL

*Sjukhus och vårdinrättningar
Allmänläkare och jourläkare som konstaterar
dödsfall i hemmet eller på annan plats
utanför sjukhus
Transportörer av avlidna*

INSTRUKTION
Version 4, 2020-04-28

Observera! Kunskap om och erfarenheter av det nya coronaviruset och sjukdomen covid-19 är ännu begränsade. Det kan innebära att instruktionen behöver ändras. Ladda alltid ner aktuell version av instruktionen på Vårdgivarguiden.

Instruktion för omhändertagande avlidna på sjukhus, vårdinrättning, i hemmet eller på annan plats utanför sjukhus under pågående coronapandemi

Allmänt om omhändertagande av avlidna under period av hög belastning under pandemin

Om coronapandemins påverkan på omhändertagande av avlidna

Sjukdomen covid-19 smittar från person till person genom dropp- och kontaktsmitta, genom kroppsvätskor samt möjligen genom indirekt kontakt via förorenade ytor, föremål och utrustning. Smittorisken minimeras genom basala hygienrutiner, korrekt använd skyddsutrustning och adekvata städrutiner.

Risken för smitta från en avliden person bedöms som låg men kan ske genom kontaktsmitta det vill säga direkt med kroppsvätskor från den avlidne eller med föremål som är nedsmutsat av kroppsvätskor. Att den avlidnes kropp som regel inte ska behandlas som smittförande påverkar riskbedömningen i olika faser av omhändertagandet och vad som är adekvat skyddsutrustning.

De skyddsåtgärder som rekommenderas i riktlinjen gäller för omhändertagande av samtliga avlidna oavsett om de har provtagits eller inte. Med den allmänna spridning av det nya coronaviruset som finns i samhället är det inte möjligt att säkert veta vem som är smittad eller inte.

De skyddsåtgärder som vidtas med denna riktlinje gäller under period av hög belastning på vårdverksamheter, bårhus och begravningsbranschen under den pågående coronapandemin i Stockholms län.

Etiska överväganden

De grundläggande etiska principerna gäller så långt det är möjligt under pågående pandemi. Den avlidne ska tas om hand på ett så värdigt sätt som möjligt och anpassas till den avlidnes och de närståendes önskemål i den utsträckning som är möjlig.

Myndigheten för stöd till trossamfunden har specificerat [vilka förutsättningar som gäller för trossamfunden kopplat till hantering av avlidna i covid-19](#).

I alla situationer ska vård- och transportpersonal kunna informera anhöriga om och motivera hur omhändertagande, transport och begravning behöver gå till under pandemin.

Förstärkta ordinarie rutiner

Bårhusremissen ska vara fullständigt ifylld. Under rubriken uppgifter om den avlidne tydligt anges covid-19 i rutan Känd smitta, även när det bara är misstänkt covid-19. Noteringar om pacemaker, explosivt eller radioaktivt implantat ska göras.

Smittrisk, skyddsutrustning och rutiner

Personer som avlider på sjukhus, på vårdinrättning, i hemmet eller på annan plats ska placeras i bisättningssäck och omhändertas enligt lokala riktlinjer. Den avlidnes kropp ska som regel inte behandlas som smittförande. Basala hygienrutiner ska tillämpas. Vid risk för stänk mot ansiktet av kroppsvätskor ska stänkskydd användas. Berörd personal ska efter lokal riskbedömning använda adekvat skyddsutrustning i alla led fram till det att begravningen är genomförd.

Undersökningar post mortem

För undersökningar post mortem inom sjukvård och rättsmedicin krävs barriärskydd och särskilda tekniker för att undvika kontakt med kroppsvätskor. Aerosolgenererande procedurer bör undvikas. I tillägg till basala hygienrutiner rekommenderas personlig skyddsutrustning som skydd för dropp- och kontaktsmitta. Vid aerosolgenererande procedurer bör undvikas. Aerosolgenererande procedurer som till exempel oscillerande apparatur, används andningsskydd enligt lokala riktlinjer.

Avlägsna explosiva implantat

Obduktionstekniker öppnar bisättningssäck och avlägsnar explosiva och radioaktiva implantat från kroppen med adekvat skyddsutrustning och enligt ordinarie rutiner. Åtgärden måste genomföras för att kremering ska vara möjlig som alternativ för närstående.

Täcka och transportera kroppen

Alla avlidna placeras efter dödsfallet i bisättningssäck. Bisättningssäck är i normalfallet inte nödvändig för smittrisen men rekommenderas för att säkerställa hanteringen sanitärt och för att underlätta logistiken mellan vårdverksamhet, bårhus och begravningsverksamhet under period av hög belastning. Balsamering är med denna lösning inte motiverad. Transport från sjukvårdshuvudman till begravningshuvudman (kylrum) ska ske av anlita begravningsbyrå.

- På akutsjukhusen placeras kroppen i bisättningssäck på avdelning eller enligt lokal riktlinje.
- Ansvariga transportörer placerar i bisättningssäck på sjukhus utan bårhus, geriatriska och palliativa kliniker, ASIH och SPSV.
- Ansvariga transportörer för kommunernas äldreboenden och särskilda boenden har motsvarande ansvar.
- Vid transport av kista utomlands gäller särskilda regler. Med smittoriskintyg som beslutsstöd fattar Folkhälsomyndighetens motsvarighet i respektive land beslut om införsel i samsyn med landets konsulat i Sverige.

Visning av den avlidne för närstående

Vårdverksamheter och transportörer ska säkerställa att de närstående får korrekt uppgifter om vilket bårhus som de ska kontakta för att boka visning. Folkhälsomyndighetens rekommendationer för hygienrutiner och avstånd gäller för organisering av själva visningen. Att hålla avstånd avser de deltagande personerna. Den avlidnes kropp behandlas i normalfallet inte som smittförande. Närstående kan vidröra kroppen i ett avsked med adekvat skyddsutrustning. Bårhuset ska tillhandahålla plasthandskar om bedömningen är att det räcker. I ett särskilt brev/hälsning får närstående vid meddelandet om dödsfallet information om vad som gäller på grund av pågående pandemi.

- Samtliga bårhus i länet ska erbjuda visning av den avlidne för närstående.
- Bisättningssäck kan öppnas för visning.
- Användningen av bisättningssäck påverkar möjligheten till en fin och värdig visning. Säcken/kroppen ska täckas med ett lakan vid visningen.
- Närstående ska inte vidröra kroppen utan adekvat skyddsutrustning. Plasthandskar ska tillhandahållas om bedömningen är att det räcker.
- Tvagning är möjlig att genomföra vid samtliga bårhus men endast i form av torrsvagning under pandemin.

De skyddsåtgärder som rekommenderas för visning gäller för samtliga avlidna oavsett om de har provtagits eller inte.

Instruktion för omhändertagande av avliden vid sjukhus eller vårdverksamhet

När en person avlider på sjukhus eller vårdverksamhet ska kroppen som regel inte behandlas som smittförande och omhändertas enligt lokala riktlinjer.

- Basala hygienrutiner ska följas vid all kontakt med den avlidne patienten.
- Stänkskydd ska användas vid risk för stänk av kroppsvätskor mot ansiktet.
- Den avlidnes kropp placeras i bisättningssäck och flyttas över till säng för transport till bårhus.
- Ordna så att närstående kan ta ett sista farväl i den mån det är möjligt med hänsyn till belastning och besöksförbud.
- Basala hygienrutiner och städrutiner ska följas i alla moment. Ytor som är synligt förorenade med kroppsvätskor ska desinfekteras så fort det uppkommer, efter avslutat arbete rengörs och desinfekteras ytor enligt lokal rutin.
- Skyddsutrustning tas av i särskild ordning och kasseras som vanligt avfall.
- Efter beslut av läkare kan uppdrag om obduktion ges och genomföras enligt lokala rutiner. Rekommendationer om skyddsutrustning för post mortem-undersökningar ska följas.
- Noteringar om explosivt implantat ska göras i dödsbeviset.
- Bårhusremissen fyllas i fullständigt. Noteringar om explosivt och radioaktivt implantat ska göras.
- Placera kroppen i bisättningssäck. Flytta över till bricka och placera kroppen i anvisat kylrum för vidare transport till bårhus.
- Lämna information till närstående vid meddelande om dödsfall
 - brevet med särskild hälsning till närstående
 - Foldern "När någon avlidit" med ifyllda uppgifter om vilket bårhus som kroppen transporteras till

Instruktion för omhändertagande och transport av avliden i hemmet eller annan hämtplats som har misstänkt eller bekräftad covid-19

Vid omhändertagande av person som avlidit i hemmet eller annan hämtplats ska intygsskrivande läkare och transportpersonal tillämpa basala hygienrutiner och följa lokala riktlinjer för omhändertagande av den avlidne. en avlidne ska som regel inte behandlas som smittförande. Stänkskydd ska användas vid risk för stänk av kroppsvätskor mot ansiktet.

- Kroppen placeras i bisättningssäck av transportör.
- Noteringar om explosivt implantat ska göras i dödsbeviset.
- Bårhusremissen fyllas i fullständigt. Noteringar om explosivt och radioaktivt implantat ska göras.

- Lämna information till närstående vid omhändertagande eller hämtning av kroppen för transport
 - Brev med särskild hälsning till närstående
 - Foldern "När någon avlidit" med ifyllda uppgifter om vilket bårhus som kroppen transporteras till

Har du frågor eller söker mer information om covid-19

Kontakt: Ring SOS alarm 08-454 23 61 eller Smittskydd Stockholm 08-123 143 00.

Mer och aktuell information finns på [samlingsidan om covid-19 på Vårdgivarguiden](#), med länkar vidare till fördjupad information om [smittskydd](#) och [vårdhygien](#).